

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO
UNIVERSITY OF JYVÄSKYLÄ

Dialogisuudesta

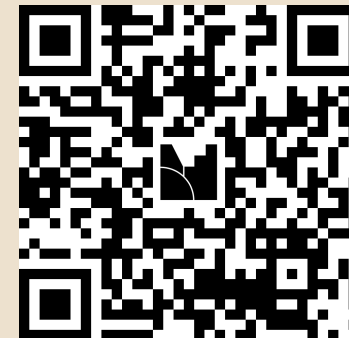
KTKP050 Vuorovaikutus ja yhteistyö

Panu Forsman & Emma Kostainen

15.9.2025

Avaa Mentimeter oheisella QR-koodilla
tai
syöttämällä koodi **1818 8553** osoitteessa **menti.com**

Ja vastaa siellä esitettyihin kysymyksiin!!!

JYU. SINCE 1863.

Panu Forsman

Creativity in a Changing Work Organisation

An Ethnographic Study of Practised Agency and Emerging Creativity

Suhteeni dialogiseen opettajuuteen

“Perustutkinto-opiskelijana” – Kasvatustiede ja aikuiskasvatustiede

- Kriittinen pedagogiikka (mm. *Kenen kasvatus?* 2005) ja laajempi kasvatussosiologinen keskustelu (T. Aittola JYU, J. Suoranta TUNI)
- Aikuiskouluttajan pedagogiset opinnot ja andragoginen ajattelu (opettajina mm. Timo Laine, Anita Malinen)
- Työpajateatteri arvokasvatuksen työvölineenä (gradu)

“Työelämässä – opettajana ja tutkijana” – KAIKO & Koulutusjohtamisen instituutti

- Keskusteleva dialoginen ote opetuksessa, mm. ns. “kasvatussosiologiset” kurssit sekä aikuiskoulutuksen ja täydennyskoulutuksen parissa.
- Dialoginen toiminta- ja keskustelukulttuuri edistää arkipäiväistä luovuutta ja helpottaa muuttuvan maailman haasteisiin vastaamisessa (Forsman, 2014, 2023).

Moninaistuva ja muuttuva työelämä sekä vallitseva oppimiskäsitys vaatii dialogista suhdetta maailmaan ja ihmisten avointa kohtaamista!

Puheenaihe: Nujertaako nykykeskustelu enemmän kuin rohkaisee?

"Nettikeskusteluissa tapahtuu paljon rikoksiksi luokiteltavia tekoja, joihin on tärkeä oppia puuttumaan, jotta yleinen turvallisuuden tunne voidaan säilyttää."

Erkki Hujanen

22.11.2020

Yhteiskunnallisesta keskustelusta puuttuu eri mieltä olevien kunnioittava sävy, mikä selviää Ylen teettämästä tutkimuksesta.

Keskustelu on koventunut, tietoon perustuva kriittisyys korvautuu ilkeyksillä, toisia epäillään asiattomasti, vihapuhe lisääntyy ja käytöstavat unohtuvat.

Uskaltaako enää olla eri mieltä? Mikä suomalaisessa keskustelutavassa on hyvää? Miten keskustelun tasoa kohotettaisiin?

15.9.2025

SUNNUNTAIKÄRÄJÄT

Nujertaako nykykeskustelu enemmän kuin rohkaisee?

Tuomio: Ei nujerra

Tuomio annettiin äänin

4-1.

Sunnuntaikäräjien raati ottaa kerran viikossa kantaa ajankohtaisen kiistakysymyksen.

Emma Kostiainen: Asenne ratkaisevaa vuorovaikutuksessa

Emma Kostiainen on vuorovaikutusosaamiseen, tulevaisuuden koulun ja oppimisympäristöjen sekä opettajakoulutuksen kehittämiseen erikoistunut filosofian tohtori, lehtori Jyväskylän yliopiston opettajankoulutuslaitoksessa.

- Niin metsä vastaa kuin sinne huutaa, **Emma Kostiainen** toteaa.

- Ihmisillä on erilaisia intressejä ja siksi olemme luonnollisesti myös erimielisiä.

Vuorovaikutussuhteissa rakennamme käsitystä itsestä ja toisista - ihmisinä, kumppaneina, työkavereina, tuttuina ja tuntemattomina. Olennaista on, kuinka asemoimme itsemme näissä suhteissa: dialoginen perusasenne on ratkaiseva.

Emma Kostiaisen mielestä nykykeskustelu vaatii pysähtymistä ajattelemaan, minkä itse haluamme välittyvän vuorovaikutuksessa ja miten.

- Valintamme ilmentävät, esineellistämmekö toisen vai pyrimmekö ymmärtämään. On hyvä ymmärtää, että kukaan ei tiedä kaikkea. Viisasta on myös osata välttää juurtumista omaan totuuteen. Keskustelussa asuu kuitenkin aina toivo.

KUVA: TEPPO TOIKKA

Dialogisuuden määrittelyä..... Antiikin ajasta nykypäivään

Dialogos → KESKUSTELU

Dia – läpi, välityksellä

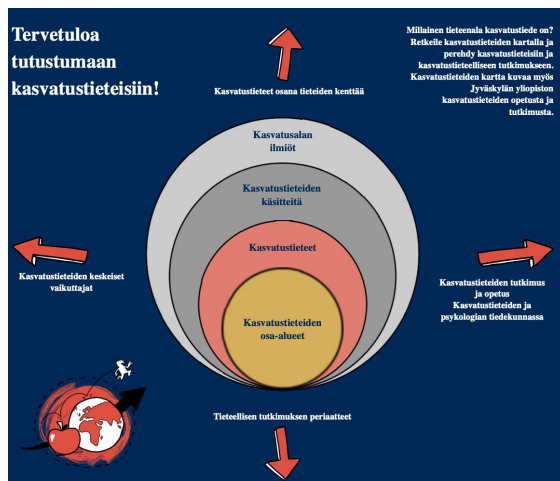
Logos – puhe, sana

→ ”merkitysten virtaus keskustelussa”

Keskustelu, joka parhaimmillaan tuottaa uutta molemmille osapuolille!

- **Filosofia:** Platon/Sokrates, Wittgenstein, Buber*
- **Sosiologia:** Habermas, Bourdieu*, Foucault
- **Psykologia:** Freud, Bahtin
- **Kasvatustiede:** Freire*, Burbules, Bokeno & Gantt, Biesta*

Suomalaista määrittelyä/keskustelua mm.: Aarnio & Enqvist, Huttunen, Heikkinen, Laine, Malinen, Sarja, Seikkula, Silkelä, Tomperi, Vuorikoski, Kiilakoski, Kostainen, Forsman...

←←←

*löytyvät mm. ”Kasvatustieteiden kartan” osiosta ”Kasvatustieteiden keskeiset vaikuttajat” edumap.jyu.fi

←←←

15.9.2025

Tomperi (2022):

→ Buber, Bahtin, Gadamer, Freire

Vuorikoski & Kiilakoski (2005):

→ Buber, Freire, Burbules, Ellsworth

Dialogisen vuorovaikutuksen määrittelyä

Dialogi perustuu:

- *vastavuoroiseen* luottamukseen ja toisen tietojen, taitojen ja osaamisen *arvostamiseen*
- ihmisten *tasavertaiseen osallistumiseen*

Dialogi on / vaatii:

- yhdessä ajattelemista ja perehtymistä johonkin asiaan tai toimintaan
- kunnioittavaa kohtaamista ja keskustelua
- omien arvojen ja asenteiden tiedostamista ja tunnistamista
- yhteiskunnan mekanismien ja valtarakenteiden tiedostamista ja tunnistamista

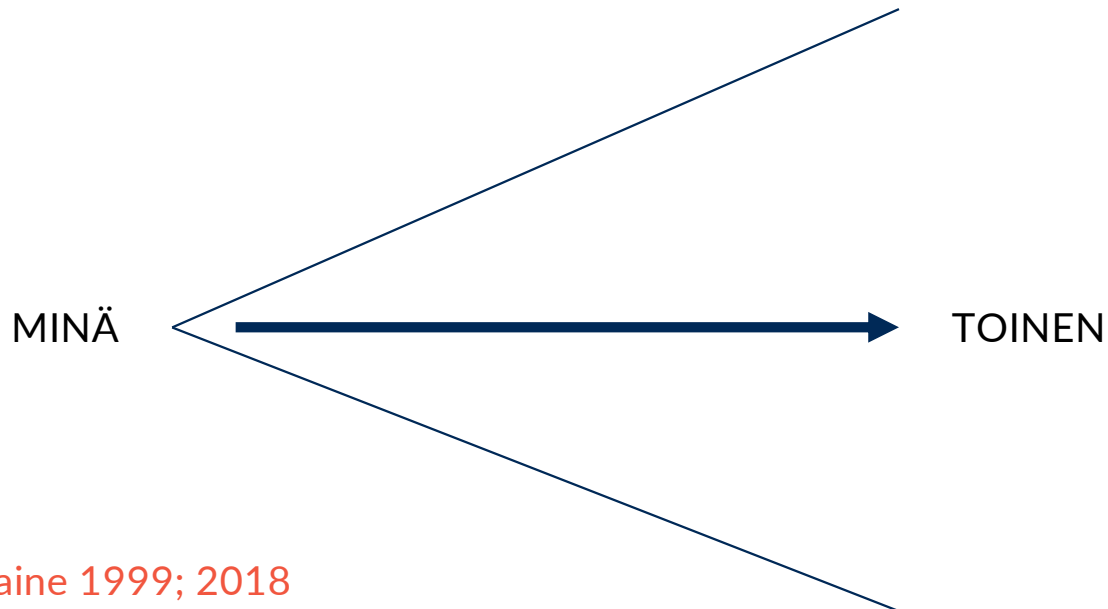
Aiheesta verkossa eri organisaatioiden ja instituutioiden näkökulmasta:

- <https://www.sitra.fi/artikkelit/mika-tekee-dialogin-dialogisen-vuorovaikutuksen-tunnuspiirteet-ja-edellytykset/>
- <https://www.oph.fi/fi/opettajat-ja-kasvattajat/dialogi-ja-dialogisuus>
- <https://www.oph.fi/fi/dialogi-ja-tunnetaidot-opetuksessa>
- <https://thl.fi/aiheet/lapset-nuoret-ja-perheet/kehittyvat-kaytannot/dialogiset-toimintavat>
- <https://evl.fi/plus/seurakuntaelama/lapset-nuoret-ja-aikuiset/kasvatus/kasvatuksen-linjaukset-ja-kehittaminen/dialogisuus/>
- <https://ttk.fi/tyoturvallisuus/tyohyvinvointi/tyoyhteiso/vuorovaikutusta-idot/dialogi-mahdollistaa-turvallisen-yhteistyon/>
- <https://www.sotehelmet.fi/helmet/dialogisuus-organisaatiossa/dialogisuus-ja-dialoginen-toimintatapa-tyoyhteisossa/>
- <https://fi.wikipedia.org/wiki/Dialogi>
- https://fi.wikipedia.org/wiki/Dialoginen_filosofia

Mistä ilmiöstä syntyy dialogisuuden idean tarve? (1/2)

Minä-perspektiivi (monologinen suhde; minä-se [Buber])

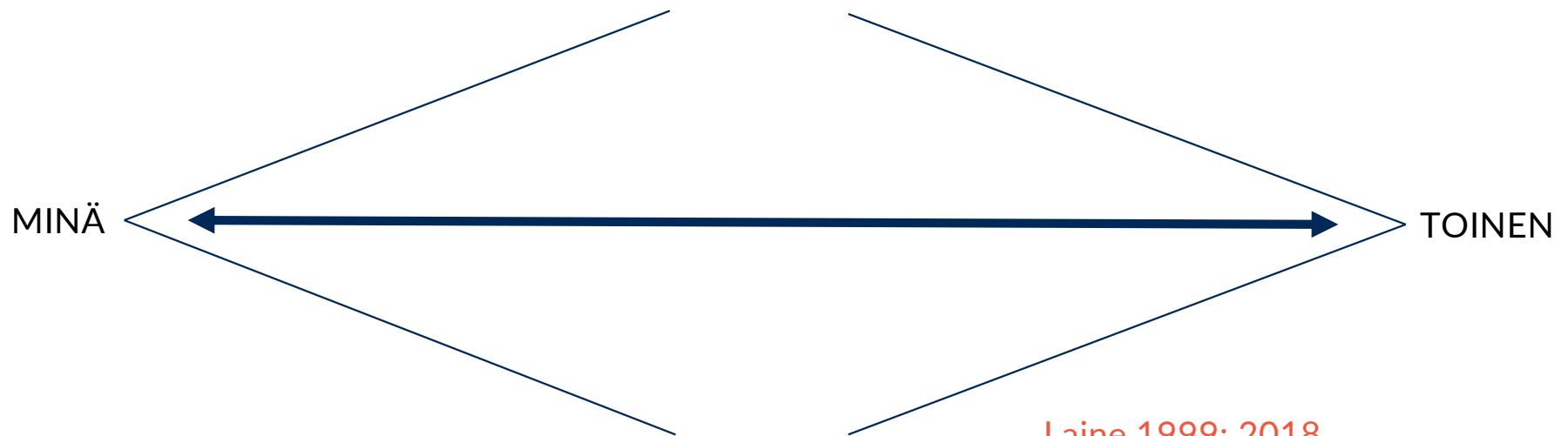
Laine 1999; 2018

"Hän [Buber] kutsuu Minä-Se-suhteeksi tilannetta, jossa toinen ihminen tulkitaan ennalta asetetussa kehikossa. Tällaisessa suhteessa maailma nähdään ennustettavana ja hallittavana. Minä-Se-suhteissa toinen ihminen määritellään ennalta ulkoapäin, ilman että ihmisellä itsellään on mahdollisuutta vaikuttaa siihen, miten hän tulee havaituksi."
– Vuorikoski & Kiilakoski 2005, s.317

Mistä ilmiöstä syntyy dialogisuuden idean tarve? (2/2)

Horisonttien kohtaaminen (dialoginen suhde; Minä-Sinä [Buber])

"Värri korostaa tutkimuksissaan, että rooliperustaisten kasvatussuhteiden dialogisuusehdot eivät koskaan mahdollista täydellistä avoimuutta – Buberin Minä-Sinä-yhteyden mielessä – kasvatettavan elämänilmauksia, maailmasuhdetta ja itseytymistä kohtaan." ... "Kasvatuksessa dialogisuus voikin toteutua vain kohtaamisena 'kapealla rajalla', jossa kuljetaan täysin suljetun sosialisaaion ja täysin avoimen itseytymisen välissä." – Tomperi 2022, s.34

Harjoitus 1/2

Kirjoita tajunnanvirtaa, tee listaa tm.
Aikaa 5 + 5 min.

Kirjaa ajatuksiasi ylös, jatka seuraavia lauseita:

- Dialogisuus on mielestäni...
- Dialogisuus ilmenee omissa vuorovaikutussuhteissani siten...
- Monologinen suhde tai ennakkoluulot ovat vaikeuttaneet...
- Täydellinen avoimuus erilaisen arvopohjan omaavaa kohtaan on...

Vastaa seuraaviin väitteisiin:

- Millaisessa ryhmässä olet kokenut tulevasi aidosti kuulluksi? Mikä teki siitä dialogisen?
- Mitä haasteita dialoginen vuorovaikutus tuo opetustilanteisiin?
- Kuvaile tilanne, jossa ryhmän vuorovaikutus muuttui dialogisesta mekanistiseksi – tai päinvastoin. Mikä sen muutoksen aiheutti?

Harjoitus 2/2:

Keskustelkaa pienissä ryhmissä seuraavista kysymyksistä:

- Mitä mielestänne dialogisuus on?
- Miten dialogisuus ilmenee omissa vuorovaikutussuhteissanne?
- Miten ennakkoluulot (monologinen suhde) ovat vaikeuttaneet toisten kohtaamista ja ymmärtämistä opintojenne aikana?
- Miksi erilainen arvopohja vaikeuttaa kohtaamista ja vuorovaikutusta?

*Koostakaa kuhunkin kysymykseen lyhyt sanallinen vastaus ja lisätkää ne Mentimeteriin (menti.com / **1818 8553**)*

Miksi dialogisuutta kannattaa tavoitella?

- Ihmisen psykologiset voimavarat tulevat käyttöön dialogisessa suhteessa (mm. Seikkula)
 - Yhdessä oppiminen on tärkeä elementti (vrt. yksilöllisyyden korostaminen oppimisessa¹)
 - Yhteisö, yhteisöllisyyden rakentaminen; esim. kasvatusalan yhteisö
 - Asiantuntijayhteisö aina myös oppimisyhteisönä ja – ympäristönä, oppivayhteisö, keskusteleva yhteisöllinen oppiminen²
 - Dialogisuuden toteutuminen
 - Ihmisten kohtaamisessa olennaista läsnäolo ”tässä ja nyt” -hetkessä
- ↔ ”...noudattaa hyvän keskustelun pelisääntöjä ja jossa osallistujat ovat valmiit ylittämään oman rajatun näkökulmansa dialogin yhteisen pyrinnön edistämiseksi” – Tomperi 2022, s.37

EI KÄSITELTY LUENNOLLA!!!

15.9.2025

¹VUORIKOSKI & KIILAKOSKI 2005, S.321, ²TOMPERI 2022, S.36

Tasavertaisuuden tarkastelua

(ks. Karjalainen, Heikkinen, Huttunen & Saarnivaara 2006)

Dialogia ja vertaisuus mentoroinnissa

MERJA KARJALAINEN, HANNU L.T. HEIKKINEN, RAUNO HUTTUNEN
& MARJATTA SAARNIVAARA

Onko tasavertainen dialogi mahdollista mentoroinnissa? Ehdotamme mentoroinnin tarkasteluun mallia, joka auttaa välttämään toisaalta autoritaarisuuden ja

- Eksistentiaalinen vertaisuus
 - olemassaolo; ihmisarvo $\leftrightarrow$ ihmiset ovat tasavertaisia
- Episteeminen vertaisuus
 - tieto; asiantuntijuus – toisilla on enemmän tietoa toisilla ja tiedon laaduissakin on eroa $\leftrightarrow$ epäsymmetrinen, ei tasavertainen suhde
- Juridis-eettinen vertaisuus
 - vastuut, oikeudet ja velvollisuudet tilanne sidonnaisia $\leftrightarrow$ suhde joissakin tilanteissa tasavertainen ja toisissa ei

"Kehittämässämme mallissa on sovellettu Axel Honnethin (1996) teoriaa tunnustuksen dialektiikasta, Anita Malisen (2000) ajatusta aikuisopettajan vastuista sekä Pierre Bourdieun (1992, 1994) ideoita tietämisen kentistä ja pääomasta."

–Karjalainen, Heikkinen, Huttunen & Saarnivaara 2006

Eksistentiaalinen vertaisuus

- "Olemassaolo, Ihmisarvo"
- Vertaisuus ihmisyyden/ihmisenä olemisen tasolla
- Kasvatusalan asiantuntija ja asiakas / ohjaaja ja ohjattava ovat vertaisia eksistentiaalisella tasolla ! (?)
- Symmetrinen asetelma

EI KÄSITELTY LUENNOLLA!!!

Episteeminen vertaisuus

EI KÄSITELTY LUENNOLLA!!!

- ”tieto; asiantuntijuus”
- tiedollinen ja taidollinen sekä osaamiseen ja kokemukseen liittyvä vertaisuus

- asiantuntijalla / ohjaajalla lähtökohtaisesti enemmän pääomaa
- asiakkaan / opiskelijan pääoman/osaamisen/asiantuntijuuden mahdollisuudet??
 - *asymmetrinen asetelma vai mahdollisuus symmetriaan?*

Juridis-eettinen vertaisuus

- ”vastuut, oikeudet ja velvollisuudet”
- moraalinen ja oikeudellinen vastuu; taustalla rooli- ja tehtäväasetelmat

EI KÄSITELTY LUENNOLLA!!!

- asiantuntijalla / ohjaajalla joissain tilanteissa enemmän vastuuta tai asiantuntija / ohjaaja ja asiakas / ohjattava jakavat vastuun
- *Asymmetrinen vai symmetrinen asetelma*

EI KÄSITELTY LUENNOLLA!!!

Karjalainen M., Heikkinen H., Huttunen R. ja Saarnivaara M. (2006) Mentorointi dialogina. Aikuiskasvatus 26 (2). Mentoring: a Way to Support Continuing Professional Development of Teachers.

Keskusteltavaksi

- Mikä, mitkä tekijät mahdollistavat ja/tai estävät dialogisuutta kasvatustieteen tehtävissä ja vuorovaikutussuhteissa?
- Millaisia kokemuksia teillä onnistuneista tai epäonnistuneista dialogeista koulutus/opintohistoriassanne?

EI KÄSITELTY LUENNOLLA!!!

EI KÄSITELTY LUENNOLLA!!!

*Koostakaa lyhyet sanalliset tiivistelmät keskustelunne ydinkohdista ja lisätkää ne Mentimeteriin (menti.com / **1818 8553**) erillisinä postauksina.*

”Jotta ihmisen voi todella onnistua opastamaan tiettyyn paikkaan, on hänet ensin löydettävä sieltä, missä hän on... Voidakseni todella auttaa toista, minun on ymmärrettävä enemmän kuin hän – mutta ennen kaikkea minun on ymmärrettävä, mitä hän ymmärtää. Jos en sitä ymmärrä, ei siitä, että ymmärrän enemmän kuin hän, ole hänelle mitään apua... Kaikki todellinen auttaminen alkaa nöyrytyksestä; auttajan on ensin nöyryyttävä autettavansa alapuolelle ja ymmärrettävä, että auttaminen ei ole hallitsemista vaan palvelemista.”

S. Kierkegaard 1840

Laine 2018

Valikoituja lähteitä...

EI KÄSITELTY LUENNOLLA!!!

- Aarnio, H. & Enqvist, J. 2001. Dialoginen oppiminen verkossa. DIANA-malli ammatillisen osaamisen rakentamiseen. Kehittyvä koulu 2/2001. Helsinki. Opetushallitus.
- Buber, M. 1993. Minä ja sinä. Suom. J. Pietilä. 2. painos. Porvoo: WSOY.
- Burbules, N.C. 1993. Dialogue in teaching. Theory and practice. New York. Teachers college Press.
- Huttunen, R. 1995. Dialogiopetuksen filosofia. Tiedepolitiikka 20 (3), 5 -14.
- Karjalainen M., Heikkinen H., Huttunen R. ja Saarnivaara M. 2006. Mentorointi dialogina. Aikuiskasvatus 26(2). Mentoring: a Way to Support Continuing Professional Development of Teachers.
- Laine, T. (Ed.). 1999. Kasvatus filosofiaan. Filosofian yksikkö.
- Laine, T. KTKP050 luento, 2018.
- Russel, T. & Bullock, S. 1999. Discovering our professional knowledge as teachers: Critical dialogues about learning from experience. In J. Loughran (ed.), Researching Teaching: Methodologies and Practices for Understanding Pedagogy, 138-140. London: Falmer Press.

EI KÄSITELTY LUENNOLLA!!!

Ennakkotehtävä Hankalan & Kainulaisen luennoille 22.9.

EI KÄSITELTY
LUENNOLLA!!!

Rakentava ja kunnioittava vuorovaikutus (sosiaalisessa) mediassa:

Hankalan ja Kainulaisen luennon ennakkomateriaali/-tehtävä:

Rakentava ja kunnioittava vuorovaikutus (sosiaalisessa) mediassa:

Tarkkaile viikon ajan itsellesi tärkeitä someympäristöjä. Kiinnitä erityistä huomiota siihen, miten ihmiset kommunikoivat, millaisia tunteita viestit herättävät ja miten vuorovaikutus vaikuttaa keskustelun ilmapiiiriin.

- Huomioi erityisesti viestit, jotka herättävät voimakkaita positiivisia tai negatiivisia tunteita tai saavat paljon reaktioita. Mieti, mitkä tekijät vaikuttavat siihen, että ihmiset reagoivat voimakkaasti.
2. Toteuta teko, joka edistää kunnioittavaa ja rakentavaa vuorovaikutusta somessa. Se voi olla esimerkiksi kannustava kommentti, rakentavan keskustelun aloittaminen tai vihapuheen tai vihamielisen käyttäjänimen ilmiantaminen.

Jos et käytä sosiaalista mediaa: Tee sama tehtävä mutta sosiaalisen median sijaan toimintaympäristöinä voivat olla esimerkiksi verkkolehden keskustelupalstat tai tv-ohjelmat. Tilanteen mukaan tee molemmat kohdat tai vain 1. kohta.

Raportoi lyhyesti tänne:

EI KÄSITELTY LUENNOLLA!!!